

EMBER- ÉS TÁRSADALOMISMERET, ETIKA

TANTERV

7-8. évfolyam

Célok és feladatok:

A társadalomismeret ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. Az ismeretek nyújtásán túl ez mindenképp előfeltétel a társadalmi problémák iránti érzékenység növeléséhez, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztéséhez. Az etika betekintést nyújt az ember másokhoz és önmagához, a társadalomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába. Segít tudatosítani az ember sorsától elválaszthatatlan értékilemmákat, megismerteti az erkölcsi vitákban használatos érvelésmódokkal, fejleszti az önálló tájékozódáshoz, felelős döntéshoz, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket. A hetedik évfolyamon belépő új tantárgy az első félévben az emberi természet, a második félévben a társas kapcsolatok sajátosságait. A tárgy egyszerre szolgálhatja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészíti a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához. **Fejlesztési követelmények** A tárgy segíti a személyiségjegyek fejlesztését: a társas kapcsolatokban szükséges normák, készségek kialakítását, az ember és környezete viszonyának reális érzékelését, a nyitottság, a bátorság és a humorérzék emberi értékékként való kezelését. Megalapozza továbbá a tanulók toleráns törvénytisztelő magatartását, kulturált vitakészségét.

BEVEZETÉS

ÁLTALÁNOS IRÁNYELVEK ÉS CÉLKITŰZÉSEK A 7. OSZTÁLYBAN

Az **aktív állampolgári** létre való felkészülés-felkészítés fontos feladata a közoktatásnak. Az eredményes megoldáshoz szükséges megfelelő ismeretek az Ember és társadalom műveltségi területre koncentrálnak. Az ismeretközvetítési folyamatot erősíti az Etika c. önálló tantárgy beemelése az oktatási folyamat fejlesztő szakaszának befejező évfolyamain. A képességek, értékorientációk, beállítódások fejlődéséhez az iskolai tanulás teljes folyamata és az iskolai élet teremti lehetőségeket.

A NAT legutóbbi átdolgozása a tananyag szempontjából viszonylag kis mértékben érintette az Ember és társadalom műveltségi területet. A fejlesztési feladatok szerkezete változatlan maradt. Az ember világát megragadó földolgozásban a múlta irányuló, közös emlékezetet megjelenítő történelem diszciplína dominanciája nem csorbult., ugyanakkor a jelen és az „örökkévalóság” aspektusait kifejező társadalomismeret és emberismeret is *mutatis mutandis* megőrződött. A NAT 2007-ben a műveltségi területen kiemelten fejlesztendő ismeretek, képességek és attitűdök felsorolása nem változott, ezek:

- a személyiség és az emberi jogok tiszteltetése nevelés,
- a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése,
- a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság,
- a környezetért érzett felelősség,
- más kultúrák megismerése és elfogadása,
- a humánus, értékeket védő magatartás,
- a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek fejlesztése.

A kiemelten fejlesztendő területeken viszont a hangsúlyok eltolódása figyelhető meg egyfelől a kulcskompetenciák középpontba állítása, másfelől az általános részben megfogalmazott Kiemelt fejlesztési feladatok fejezet két új részlete, az Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés és a Gazdasági nevelés témakörök megjelenésével. Ezek az új momentumok számos ponton felülírják a korábbi arányokat. A szociális és állampolgári kompetencia, az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés és a gazdasági nevelés igénye a közoktatásban kiváltképp a fejlesztő szakaszra és az általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakaszra ró ki újabb feladatokat.

- A személyes, értékorientációs, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételei, ... lefedik a magatartás minden olyan formáját, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt a társadalmi és szakmai életben, az egyre sokszínűbb társadalomban, továbbá ha szükséges, konfliktusokat is meg tud oldani. Az állampolgári kompetencia képessé teszi az egyént arra, hogy a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudását felhasználva, aktívan vegyen részt a közügyekben.
- A demokratikus jogállamban a társadalom fejlődésének és az egyén sikerességének, boldogulásának s nem ritkán boldogságának is egyik fontos feltétele az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi, a szakmai, kulturális közösség életében és/vagy a politikai életben. Olyan részvétel, amelyet a megfelelő tudás, a társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása, az erőszakmentesség jellemez, és az emberi jogok, a

demokrácia értékeinek tisztelete vezérel. A Magyar Köztársaság közoktatási rendszerének tehát egyik alapvető feladata olyan formális, nem formális és informális tanulási lehetőségek biztosítása, amelyek elősegítik a tanulók *aktív állampolgárrá válását*.

- A gazdálkodás és a pénz világára vonatkozó tudás nélkül nem érthetjük meg a bennünket körülvevő világ számunkra fontos folyamatainak jelentős hányadát; e tudás általános műveltségünk részévé vált. A gazdaság alapvető összefüggéseit értő és a javaikkal okosan gazdálkodni képes egyének nélkül nem képzelhető el sem működő demokrácia, sem életképes piacgazdaság. Minden olyan országnak, amely anyagi biztonságra törekszik és szeretne helytállni a globális versenytérben, elemi érdeke, hogy állampolgárai nyitottak legyenek a gazdaság világa felé. A társadalom számára is nélkülözhetetlen, hogy tagjaiban pozitív attitűd alakuljon ki az értékteremtő munka, a javakkal való gazdálkodás és a gazdasági ésszerűség iránt. A gazdasági nevelésnek alapvető szerepe van abban, hogy a tanulók tudatos fogyasztókká váljanak, mérlegelni tudják a döntéssel járó kockázatot, hasznot vagy költséget. Hozzájárul annak a képességnek a kialakításához, hogy egyensúlyt találjanak a rövidebb és hosszabb távú előnyök között. Elősegíti, hogy képessé váljanak a rendelkezésükre álló erőforrásokkal való gazdálkodásra, beleértve a pénzzel való bánni tudást is. Nemcsak az egyén létérdeke, hogy okos döntéseket tudjon hozni, amikor hitelekéről vagy megtakarításokról van szó, hanem a társadalomé is, amely számára komoly veszélyt jelenthet a pénzügyek megingása. Ezért is fontos, hogy az iskolai nevelés során kellő figyelmet fordítsunk a gazdálkodással és a pénzügyekkel kapcsolatos kérdésekre, és a személyiségnevelés fontos részének tekintsük az okos gazdálkodás képességének a kialakítását.

A végzősök érdeke, hogy a klasszikusan nagybetűs életbe kilépésük előtt a még a felnőttek által is kevésbé tapasztalt demokrácia építésének ismeretekkel, képességekkel és megfelelő attitűdökkel már valamilyen szinten rendelkező alkotóiivá váljanak. Az iskola érdeke is persze, hogy diákjaikat ezeken a területeken is fejlesszék, ugyanis **a diákok**, akik természetesen tanáraikkal egyetemben **iskolapolgárok** kell legyenek, korukból és pozíciójukból következően (7., 8. vagy 11., 12. ill. 13. osztályosok) példaképek a helyi társadalomban, az oktatási intézményben, és sok múlik azon, hogy milyen mintát kapnak tőlük rájuk felnéző fiatalabb társaik.

ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEK A 7. OSZTÁLYBAN

Ismeretszerzés, tanulás:

- Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, filmekből, a tömegkommunikációs eszközökből.
- A műveltségi területhez kapcsolódó szövegek értő olvasása. Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegekben.
- Információk gyűjtése adott témához iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban, interneten.
- A gyűjtött adatokról rövid tartalmi ismertető készítése.
- Néhány kézikönyv, atlasz, lexikon használata.
- A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben

Kritikai gondolkodás:(a különösen fontos elemek kiemelten szerepelnek)

- Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.
- A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, **tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.**
- A fikció megkülönböztetése az igaz történettől. **Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése.**
- Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása.
- **Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése.**
- A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról.
- A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.
- Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.
- Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.
- **Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.**
- Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges, a lehetetlen és a valószínű élethelyzetek megítéléséről (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).

Kommunikáció:

- Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi témáról.
- A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése.
- Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.
- Események, történetek elbeszélése emlékezetből élőszóban.
- Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.
- Fogalmazás írása valamely társadalmi témáról.
- Rajz készítése társadalmi témáról. Rajzos vázlat készítése.
- Események, történetek, jelenségek mozgásos, dramatikus megjelenítése.

Tájékozódás térben és időben:

- Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő.
- Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése.
- Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.
- A családtörténetből megismert helyek megkeresése a térképen.

A tartalom kulcselemei:

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy

- szerezzenek további ismereteket a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről;
- szerezzenek ismereteket arról, milyenek voltak az emberek hétköznapijai a különböző korokban és kultúrákban;
- szerezzenek ismereteket a politikai konfliktusokról (forradalmakról, háborúkról), különösen azok hétköznapi, emberi, erkölcsi vonatkozásairól;
- értelmezzenek különbözőképpen egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el;
- ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal;
- folytassanak kommunikációt felkészültségüknek megfelelő szinten olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései, a demokrácia és az emberi jogok;
- szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein;
- ismerkedjenek olyan köznapi és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítanak az erkölcsi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve az azokkal kapcsolatos problémákra.

A reflexiót irányító kérdések:

- Miben különbözik az emberi cselekvés az állati cselekvéstől és a természeti történésektől?
- Mi a kultúra? Mi az ember társadalmi természete?
- Mit jelent az, hogy minden embert egyenlő méltóság illet meg?
- Mit tehet az egyes ember másokért, a közösségért, a rászorulókért?
- Milyen szerepet játszik a természeti környezet az egyes emberek, az egyes országok, civilizációk életében?

- Mitől függenek az egyes emberek, embercsoportok érdekei?
- Mi a hit, a vallás szerepe az egyes ember és a társadalmak életében?
- Van-e célja az emberi életnek?
- Hogyan mérhető az élvezet? Minden élvezet egyenlő-e?
- A lehető legnagyobb boldogságra, vagy inkább a lehető legkisebb boldogtalanságra kellene-e törekedni?

A MŰVELTSÉGI TERÜLET KULCSKOMPETENCIÁI A 7. OSZTÁLYBAN

Anyanyelvi kommunikáció

Amellett, hogy a fejlesztés tárgyi-cselekvéses és szemléletes-képi útjait is preferáljuk, a társas lét etikai aspektusú elvont-verbális vizsgálatát kiváltképp fontosnak tartjuk. Ez utóbbi a nyelvi közvetítést messzemenően igényli. Életszerű helyzetek elemzésével törekszünk a gondolkodási képességek, elsősorban a rendszerezés, a szimulált kísérleteken alapuló tapasztalás, a következtetés és a problémamegoldás fejlesztésére, különös tekintettel az analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás és konkretizálás erősítésére, és ezeknek a mindennapokban történő felhasználására. Fontos kiemelni a vitakultúra fejlesztését, kiváltképp a konszenzuserősítő problémamegoldásokhoz felhasználható érvelési eljárások gyakorlását.

Idegen nyelvi kommunikáció

A kulturális sokféleség tiszteltetésében tartásának tudatosításával és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti érdeklődés felkeltésével a pozitív attitűd elsajátításához járulunk hozzá.

Matematikai kompetencia

Mind a logikailag helyes következtetések alkalmazása az érvelésekben, mind a statisztikai számítások, táblázatok olvasása, feldolgozása erősíti a matematikai kompetenciát. A kreatív és a kritikai gondolkodás technikáinak alkalmazása a vitákban lesz hasznos eszköz. A modellek használata, a hasonlóságok és analógiák felismerésén alapuló struktúrák alkotása a társas kapcsolatokban, a vertikális és horizontális relációk szerint történő besorolásban lesznek nagyon fontosak.

Természettudományok és azok alkalmazásának kompetenciája

Az emberi tevékenység okozta változások megértésének és az ezzel kapcsolatos, a fenntartható fejlődés formálásaért viselt egyéni és közösségi felelősségnek a problémája közvetlenül megjelenik a tantárgy oktatásában. Az etikai kérdések iránti érdeklődés felkeltése és kiművelt kielégítése eminens feladat. A biztonság és a fenntarthatóság tisztelete a tudományos és technológiai fejlődésnek az egyénre, a családra, a közösségre és az egész emberiségre gyakorolt hatása kritikai elemzésével formálódik. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás is mint meghatározó erkölcsi alapelv bekerült a megvitatandó témák közé. Fontos az egészségügyben (6. osztály) tanultak felelevenítése.

Digitális kompetencia

Azoknak a képességeknek a fejlesztése, amelyek felölelik az információ megkeresését, összegyűjtését és feldolgozását, a kritikus alkalmazást, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönböztetését, a tantervi témaválasztásban elhagyhatatlan. A komplex információ előállítását, bemutatását és megértését elősegítő eszközök használata, valamint az internet alapú szolgáltatások elérése, a velük való kutatás, az IST alkalmazása a tantárgy kritikai gondolkodást fejlesztő célkitűzéseiben nélkülözhetetlen.

Hatékony, önálló tanulás

A tantárgy elsősorban a pozitív hozzáállás erősítését segíti azzal, hogy a diákoknak korábbi tanulási és élettapasztalataikat a téma megértéséhez és feldolgozásához fel kell használniuk. Az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása nem céltalan, a többiekkel elvégzendő közös munkában fontos értéket képvisel minden egyes diák alkalmazott ismerete.

Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség

A nemzeti, az európai és az egyetemes kultúra értékeinek befogadására való képesség fejlesztését támogatja az erkölcsi, a gazdasági, a környezeti témájú képek, reklámfilmek, plakátok bemutatása. Az esztétikai befogadóképesség fejlesztése egyes, a környezetet ábrázoló műalkotások erkölcsi tartalmú elemzésével valósul meg.

A TANTÁRGY CÉLJA

Ebben az életkorban a gyermekek többsége sokat foglalkozik saját értékrendjének, életszemléletének mibenlétével, ami kedvező feltételt teremt a tárgy iránti megismerési vágy felkeltésére, tehát ez az időszak kulcsfontosságú a társadalomismereti kérdéseket vizsgáló tantárgyak oktatásában. Ha a témák a diákok érdeklődési köréhez közel állnak, és változatosak, nem lesz gondunk a felfedezési vágy felkeltésével sem, hiszen a problémamegoldó tevékenység élményt nyújtó folyamatában ez csak fokozódni fog. Hasznos kombinálni az ember- és társadalomismereti tananyagot a művészettel, természettudománnyal. Olyan tudást kell kialakítanunk az emberről, a társadalomról és benne az erkölcsről, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni.

További célok: a csoportos munkára való képesség, a csapatszellem kialakítása; a felelősségérzet és az önfegyelem tisztelete; a döntéshozatal, az elkötelezettség és a kockázat felvállalása; a kezdeményezőkézség, a kíváncsiság, a kreativitás erősítése; a szakmai öntudat, a kiválóságra törekvés, a versenyszellem ösztönzése.

Módszertani észrevételek:

A diákok a tanév elején elkezdnek egy átfogó munkát. A feladat alapvetően induktív jellegű: kiindulópontja **egy elképzelt jövőbeni élethelyzet értelmezése**. Az én gyermekem iskolája címmel készítik el a produktumaikat.

A produktum lehet:

- kérdőíves felmérés készítése,
- interjú(k) készítése,
- audiovizuális produktum (CD, fotósorozat stb.),
- tematikus faliújság-sorozat készítése,
- műsorsorozat, önálló kiadvány készítése az iskolaújság, iskolarádió, iskolatelevízió számára.

A munka értékelése folyamatos, a tevékenységet egyéni konzultációval ellenőrzi és segíti a tanár, maga a folyamat az értékelés alapja. A legjobb produktumok bemutatása az utolsó órákon történik.

Hasonlóan hosszabb távon dolgoznak majd a második félévben: csoportokban (min. 4 fő) szervezett kutatási házi feladat valamely választott reális társadalmi struktúra (csoport, réteg, intézményi kollektíva, gazdasági szervezet, stb.) aktuális vizsgálata előre megadott szempontok szerint, de a műfaj itt is az előbbiek értelmében változatos. A produktum elkészítése során a diákok, a tanárok, a szülők és (amennyiben ez lehetséges) a vizsgált közösség egyes tagjai partnerként működnek együtt.

A befejezés (a közös produktum leadása) határideje a tavaszi szünet vége. Itt a „végtermék” az értékelés tárgya.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 18 - heti óraszám: 0,5

Belépő tevékenységformák Beszélgetés (szabad asszociációk, vélemények felszínre hozása és ütköztetése,

	Témák	Új tananyag feldolgozása	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
1.	Az ember helye az univerzumban	3	0,5	3,5
2.	Társas kapcsolatok	4	1	5
3.	Érdekek és értékek	4	0,5	4,5
4.	Gazdaság és erkölcs	2	0,5	2,5
5.	Az élet minősége	2	0,5	2,5

hipotézisek bizonyítása és cáfolata, szövegek megbeszélése és elemzése). A játék (szerepjáték, szociodráma).

Kutatás (önmaguk, események, helyzetek megfigyelése és elemzése, megismerkedés és interjú szakemberekkel, adatok és tények összegyűjtése, rendezése és elemzése, kísérletek, írásos és szóbeli kutatási beszámolók készítése). Kiegészíthetik bibliográfia készítése, a tanultak és feltártak vizuális megjelenítése, olvasmány- és eseménynapló vezetése, sajtófigyelés, élménybeszámoló készítése, a tanult témaköröket bemutató kiállítások rendezése, segítségre szoruló megismerése, és megsegítése, művészi alkotás létrehozása egyénileg vagy közösen.

Témakörök Tartalmak

Az emberi természet

Az ember egyedfejlődése A születés előtti időszak és a születés. Életszakaszok: csecsemőkor, kisgyermekkor, kisiskoláskor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor.

Test és lélek A test és a lélek egysége. Egészség, betegség, fogyatékosság, egészség és egészség.

Pszichikus működésünk és mozgatóink Érzékelés és cselekvés. Ösztönök, indulatok, érzések, érzelmek, értékelés. Megismerés, gondolkodás. Szükségeink és érdekeink. Előítéleteink. Nyitottság, empátia és tolerancia.

Egyén és személy

Kommunikáció, nyelv, gondolkodás Nyelv és kommunikáció. Intelligencia, okosság, bölcsesség. Megismerés és tudás. Képesség, tehetség. Problémamegoldás, tanulás.

Emberi szellem, emberi kiteljesedés Hit és tudás. Önmegvalósítás, önszeretet, önzés. Siker és boldogság. Öröm és szenvedés.

Az ember mint értékelő Értékek és normák. Az értékelés és nehézségei. Illendőség, helyesség, igazságosság. Jó és rossz. Szokások és erkölcsök. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret. Az erények. A helyes életvezetés alapelvei.

Társas kapcsolatok Társaink Szülő és gyermek, testvérek, házastársak. Barátság. Munkatársak, diáktársak. etikai, nemzeti és nemzeti hovatartozás. Identitás, identitások.

Kapcsolatok A kapcsolatok szimmetriája. Rokonszenv és ellenszenv. Öszinteség és hazugság. Hűség. Előítéletesség és nyitottság. Alkalmazkodás és önállóság. Gyávaság és bátorság. Bizalom. Erőszak, jogos önvédelem.

Nemiség, szerelem, házasság Férfi és női szerepek. A nemi érettség. Szerelem és házasság. A házasság, mint szövetség, mint otthonteremtés, mint biológia, érzelmi, gazdasági, jogi, erkölcsi szövetség, mint szeretetkapcsolat és életadás. Konfliktusok a házasságban és megoldásuk.

Az emberi társadalom Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.

Munka, gazdaság, alkotás Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás.

Kultúra és művelődés Társadalom, kultúra, vallás. Kultúra és civilizáció. Műveltség és képzettség.

Életszínvonal, életmód és életminőség Jólét és jólét. Munkaidő, szabadidő, szórakozás. Otthonteremtés. Ünnepek és ünneplés. Az élet értelme az értelmes élet.

Ember és természet Beavatkozás, uralom, felelősség.

Hit, világszemlélet, vallás Megismerés, hit, meggyőződés. Természetkép, világkép, világszemlélet. Istenhitek és vallások. A vallás, mint hit, ismeret, élmény, szertartás, rítus és közösség. A vallás, mint világmagyarázat.

Egyéni és közösségi értékek A demokratikus állampolgárság értékei: a közjó, az egyén jogai, törvényesség, más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság, a polgári állam értékei. többség, kisebbség.

A továbbhaladás feltételei

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos ismeretszerzési és -feldolgozási képességek fejlődése. Életkorának megfelelő szinten legyen képes különböző forrásokból ismeretek összegyűjtésére, osztályozására, elemzésére, a köztük lévő összefüggések keresésére és azokból következtetések levonására. Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos tudását, véleményét legyen képes kifejezni, mások megnyilatkozását legyen képes értelmezni. Legyen tisztában az egyéni és közösségi értékekkel, az alapvető

állampolgári jogokkal és kötelességekkel. Legyen képes erkölcsi értékeket felismerni, tudjon különbséget tenni a jó és rossz, az igaz és hamis, valamint a szép és a rút között.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata. „A továbbhaladás feltételei „ című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük. *A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:* 199 - Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk, fogalmak, törvények, konvenciók, szabályok ismerete és reprodukálása. - Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, értekezés, átkódolás, transzformációs képességek. - Alkalmazás ismert vagy új szituációban. - Önálló véleményalkotás, értékelés: magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis, értékelés-kreativitás. *A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:* - Szóbeli, írásbeli beszámoló egy-egy résztémából. - Témazáró dolgozatok. - Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, önálló gyűjtés alapján. - Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli). - Szituációs játékok (történetek, népszokások eljátszása), vitaszituációk, kézműves tevékenységek stb. írásbeli, szóbeli értékelése.